

Nr 306.

Godkänd av första kammaren den 17 juni 1933.

Godkänd av andra kammaren den 17 juni 1933.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående stöd åt Hellefors Bruks Aktiebolag.

(Sammansatt stats- och bankoutskotts utlåtande nr 2.)

Till Konungen.

I en till riksdagen den 5 maj 1933 avlåten proposition, nr 249, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen *dels* bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen angivna grunder å statens vägnar träffa avtal med Skandinaviska Kreditaktiebolaget angående stöd åt Hellefors Bruks Aktiebolag; *dels* för beredande av kredit åt Hellefors Bruks Aktiebolag å riksstaten för budgetåret 1933/1934 till kapitalökning å fonden för låneunderstöd anvisa ett reservationsanslag, att utgå av lånemedel, av 1,500,000 kronor; *dels ock* vid bifall till sistnämnda förslag höja den i statsverkspropositionen upptagna inkomsttiteln »Övriga lånemedel» med motsvarande belopp.

I anledning av förevarande proposition har riksdagen till behandling förehått två inom riksdagen väckta motioner (II: 528 och II: 529), varuti hemställts, i motionen II: 528, bland annat, att en sanering av administrationen inom företaget bör vidtagas på så sätt att överflödiga kontors- och befälspersonal avskaffas och lönerna sänkas för de högt avlönade tjänstemännen, samt i motionen II: 529 att riksdagen ville med bifall till propositionen nr 249 uttala önskvärldheten av att vid uppgörelse angående ifrågavarande stöd åt Hellefors Bruks Aktiebolag staten måtte i lämplig utsträckning beredas valuta på sätt i motionen antytts.

Under efterkrigsåren har, som allmänt känt är, staten måst ingripa stödjande beträffande ett flertal bankföretag, som råkat i finansiellt trångmål. I vissa fall har statens bistånd lämnats genom avlyftning av tyngande engagemang, vilkas förvaltning i stället övergått på ett statligt, för ändamålet inrättat organ, Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922. Sålunda övertogs vid rekonstruktionen år 1923 av Wermlands enskilda bank

fordringar på Hälleforskoncernen till belopp av i runt tal 20 miljoner kronor, vilka fordringar sedermera kommit att utgöra det av staten ägda preferensaktiekapitalet i det nybildade Hällefors Bruks Aktiebolag.

På grund av dessa förhållanden står staten nu av nödtvång som huvudentressent i Hälleforskoncernen med härav följande ansvar för den fortsatta förvaltningen av detta vidsträckta och redan vid statens inträde ekonomiskt betryckta företag. Under åren 1926—1930 har sedermera — med ekonomiskt bistånd från den förlagsgivande banken Skandinaviska kreditaktiebolaget — avsevärda nyinvesteringar ägt rum i företaget. Riksdagen saknar anledning att här ingå på frågan i vad mån dessa investeringar varit för verksamhetens fortsatta bedrivande erforderliga och i övrigt ekonomiskt berättigade; tekniskt sett hava de tvivelsutan inneburit en modernisering av företaget och en förstärkning av dess industriella utrustning.

Vid bedömandet av förevarande fråga måste enligt riksdagens mening främst beaktas de vådor, som samhälleligt sett kunna befaras uppkomma om staten under företagets nuvarande likviditetskris undandroge det samma allt vidare stöd. Det måste hållas i minnet att Hälleforskoncernen utgör ett av rikets största bruks- och industriföretag. Det egentliga *Hälleforskomplexet* har uppkommit genom sammanslagning av en del äldre bruksföretag i avsikt att därigenom bättre kunna tillgodogöra inom komplexet befintliga skogs-, kraft- och övriga naturtillgångar. Den ägda produktiva skogsmarken uppgår till omkring 230,000 tunnland, vilket område, sträckande sig inom Örebro, Värmlands och Kopparbergs län, bildar en från Stora Kopparbergs Bergslag, Uddeholm och andra angränsande bruksföretag naturligt avskild förvaltningsenhet utmed Svartälven med dess källflöden. Inom eller i anslutning till detta område, som genomlöpes av ett eget cirka 10 mil långt järnvägssystem (Hällefors—Fredriksbergs järnvägar), finnes ett flertal helt av koncernen ägda och förvaltade trämassfabriker, sågverk, gruvor, järnverk, kraftstationer och andra anläggningar för tillgodogörande av komplexets naturtillgångar. Hälleforskoncernen i sin helhet omfattar, förutom det egentliga Hälleforskomplexet, vidare *Wargöns* Aktiebolag, för vilket ingen finansiell hjälp nu ifrågasättes, samt *Laxå* Bruks Aktiebolag, som äger cirka 40,000 tunnland inom Örebro och Skaraborgs län sig sträckande produktiv skogsmark och som jämväl vid egna anläggningar tillverkar trävaror, sulfitecellulosa och järnverksprodukter.

Ett avslag å propositionen skulle under Hälleforsbolagets nuvarande finansiellt synnerligen svåra läge uppenbarligen innebära ett uppgivande från statens sida av allt vidare ansvar för detta omfattande företags förvaltning. En dylik utgång av frågan innebure också ett till sina verkningar synnerligen ovisst överlämnande av alla omsorger om dessa tillgångars vårdande till borgenärerna, främst den förlagsgivande banken, som självklart härvidlag i första rummet komme att tillse att dess ford-

ringsanspråk bleve täckta; såsom av propositionen framgår har banken i varje fall ej ansett sig kunna giva några utfästelser huru med företaget och dess olika produktionsgrenar kommer att förfaras och i vad mån driften kommer att upprätthållas.

Representanter för de av Hälleforskoncernens verksamhet närmast berörda kommunerna hava inför riksdagens vederbörande utskott framfört sina bekymmer inför den situation, som skulle uppstå, om den i propositionen föreslagna stödaktionen ej komme till stånd. De hava härvid åberopat nedanstående sammanställning.

S o c k e n	Invånare- antal	Antalet av Hälleforskon- cernen bero- ende invånare	I procent av hela invånare- antalet
Hällefors	5,641	5,317	94.26
Grythyttan	3,387	1,517	44.79
Gåsborn	1,065	585	54.98
Säfsnäs	2,966	2,727	91.94
Ramundeboda	2,560	2,300	89.84
Summa	15,619	12,446	79.68

Av de i tablån angivna fem kommunernas sammanlagda folkmängd, cirka 15,600 personer, hava enligt vad av denna sammanställning framgår över 12,400 sin försörjning från Hällefors Bruks Aktiebolag jämte dess dotterföretag vid Laxå. Dessa kommuner äro således så gott som helt beroende av Hälleforskoncernen, och en nedläggning av därvarande industrier skulle, enligt vad kommunrepresentanterna framhållit, betyda ekonomisk ruin för dessa socknar och deras befolkning. Även för Ljusnarsbergs kommun och vissa andra socknar bleve läget synnerligen allvarligt, desto mer som vissa av dem redan förut hårt lida av arbetslöshet.

Även andra synpunkter än de rent sociala kunna emellertid anföras för ett bifall till propositionen. De senaste årens allmänna depression har som bekant medfört ekonomiska svårigheter ej endast för Hälleforskoncernen utan även för många andra industriföretag. På allra senaste tiden har emellertid en omsvängning i konjunkturläget börjat skönjas. Med hänsyn härtill synes ett uppskov med frågans avgörande vara önskligt i avvaktan på konjunkturernas utveckling. Ett sådant uppskov skulle själfvallet medföra ökade möjligheter till ett säkrare bedömande av frågan. Genom ett dylikt uppskov, vartill ett bifall till propositionen öppnar möjlighet, kunde också bättre tillvaratagas de rent organisatoriska värden och den good-will företaget kan representera.

Då riksdagen från nu angivna utgångspunkter haft att bedöma propositionen, har riksdagen kommit till den upplattningen att det begärda stat-

¹ I medeltal.

liga stödkreditbeloppet bör lämnas. Beaktats har då att det ifrågavarande beloppet, 1,5 miljoner kronor, utgör statens anpart i vad som erfordras för tryggheten av Hälleforskoncernens kreditbehov för omkring ett år framåt. Med nämnda summa jämte ett lika stort kreditbelopp från banken säkerställes — så vitt nu kan förutses — att driften inom alla de företag, koncernen omfattar, kan fortgå under nämnda tid utan likviditets-svårigheter.

Såsom departementschefen framhållit torde detta statliga understödsbelopp av 1,5 miljon kronor kunna jämföras med de uppoffringar av statsmedel, som bleve erforderliga för att bereda hjälp vid den betydande arbetslöshet, som ett nedläggande av bolagets rörelse skulle medföra. Med hänsyn härtill anser riksdagen, att beloppet i fråga bör beredas av arbetslöshetsmedel, i vilket avseende riksdagen medger, att beloppet må utgå från det å tilläggsstaten för budgetåret 1932/1933 för bekämpande av arbetslösheten anvisade reservationsanslaget å 42,000,000 kronor; något särskilt anslag för ändamålet erfordras enligt riksdagens mening alltså icke. Riksdagen vill erinra, att för beredandet av det förskott av 300,000 kronor, som i avräkning på blivande kreditbelopp redan, enligt Kungl. Maj:ts beslut den 12 april 1933, beviljats, anslaget för arbetslöshetens bekämpande tagits i anspråk. Härvid har anlåtats den del av detta anslag, som enligt riksdagens medgivande må användas för främjande av företagsverksamhet. På liknande sätt har Kungl. Maj:t den 29 maj 1933 beviljat ett ytterligare belopp av 100,000 kronor. Det belopp, som härutöver behöver utanordnas, uppgår alltså till högst 1,100,000 kronor. Riksdagen utgår härvid ifrån att tidigare anvisade belopp av 400,000 kronor ej vidare skall medföra minskning i eller inverka inskränkande på Kungl. Maj:ts förfoganderätt över de medel, som Kungl. Maj:t äger disponera till befrämjande av företagsverksamhet.

Inom riksdagen hava emellertid betänkligheter framkommit mot det av Skandinaviska Kreditaktiebolaget under punkt 4 ställda villkoret för bankens medverkan till stödkrediten; ifrågavarande villkor innebär, kort sammanfattat, förpliktelse för staten att vid kredittidens utgång den 31 maj 1934 antingen ställa säkerhet för alla Hälleforsbolagets förbindelser gentemot banken eller ock att till banken helt avstå alla sina ekonomiska intressen i företaget. I anledning härav ha från riksdagens vederbörande utskotts sida undersökts möjligheterna till en eftergift beträffande detta villkor. Bankens ledning har emellertid ställt sig avvisande härtill. Vid nu angivna förhållande har riksdagen ansett sig böra avstå från att påyrka ändring häri.

Då riksdagen alltså, med ändring allenast i fråga om sättet för det begärda statliga understödsbeloppets beredande, bifaller propositionen, vill riksdagen emellertid framhålla, att här avsedda stödaktion bör betraktas som en rent tillfällig, huvudsakligen av sociala skäl betingad åtgärd. Riksdagen vill i detta sammanhang framhålla nödvändigheten av att i

styrelsen för Hälleforsbolaget insättas representanter för affärskunskap och brukskännedom i syfte att trygga en mera affärsbetonad förvaltning av företaget.

Till sist vill riksdagen, i anslutning till vad departementschefen i detta avseende anfört, erinra om angelägenheten av att alla möjligheter till organisatoriska och driftekonomiska besparingar iakttagas. Angeläget är ock att utan dröjsmål och eventuellt under samverkan med banken en undersökning åstadkommes rörande riktlinjerna för den framtida förvaltningen av Hälleforskoncernen och dess olika driftsgrenar samt tillgångar av skilda slag.

I motionen, II: 529, har framhållits som önskvärt att en av vederbörande bolagsledning ifrågasatt, huvudsakligen av skattetekniska skäl betingad nedskrotning av det år 1918 anlagda, av Wargöns Aktiebolag år 1927 förvärvade masugnsverket i Porjus om möjligt undvikas. Från riksdagens sida synes ej anledning vara till erinran mot om de sålunda motionsvis framförda synpunkterna kunna vinna beaktande vid blivande uppgörelser om utlämnande av stödkrediten till Hälleforsbolaget.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag

dels bemyndigat Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet över finansärenden den 5 maj 1933 angivna grunder å statens vägnar träffa avtal med Skandinaviska Kreditaktiebolaget angående stöd åt Hellefors Bruks Aktiebolag;

dels ock bemyndigat Kungl. Maj:t att för ändamålet från det å tilläggsstaten för budgetåret 1932/1933 till bekämpande av arbetslösheten anvisade reservationsanslaget utanordna ett belopp av högst 1,500,000 kronor, häri inräknat redan förskottsvis anvisade belopp av 400,000 kronor.

Stockholm den 17 juni 1933.

Med undersätlig vördnad.